

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

20 decembrie 2017*ⁱ

„Trimitere preliminară – Cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice – Directiva 2002/21/CE – Articolele 8 și 16 – Directiva 2002/19/CE – Articolele 8 și 13 – Operator desemnat ca având o putere semnificativă pe o piață – Controlul prețurilor – Obligații impuse de autoritățile naționale de reglementare – Obligația orientării prețurilor în funcție de costuri – Stabilirea tarifelor la un nivel inferior față de costurile suportate de operatorul în cauză pentru furnizarea serviciilor de terminare a apelurilor de voce în rețelele mobile – Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Articolul 16 – Libertatea de a desfășura o activitate comercială – Proportionalitate”

În cauza C-277/16,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia), prin decizia din 21 ianuarie 2016, primită de Curte la 17 mai 2016, în procedura

Polkomtel sp. z o.o.

împotriva

Prezes Urzędu Komunikacji Elektroniczej,

în prezența

Krajowa Izba Gospodarcza Elektroniki i Telekomunikacji,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul M. Ilešič, președinte de cameră, domnul K. Lenaerts, președintele Curții, îndeplinind funcția de judecător al Camerei a doua, domnul A. Rosas, doamna C. Toader și domnul E. Jarašiūnas (raportor), judecători,

avocat general: domnul E. Tanchev,

grefier: domnul R. Schiano, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 11 mai 2017,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru Polkomtel sp. z o.o., de E. Barembruch, radca prawny;

* Limba de procedură: polona.

- pentru Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej, de L. Ochniewicz și de D. Dziedzic-Chojnacka, radcowie prawni;
- pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, de D. Lutostańska și de K. Wilimborek-Makulska, în calitate de agenți;
- pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de P. Gentili, avvocato dello Stato;
- pentru guvernul neerlandez, de M. Bulterman și de J. Langer, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de G. Braun, de J. Hottiaux și de L. Nicolae, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 26 iulie 2017,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 8 alineatul (4) și a articolului 13 din Directiva 2002/19/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind accesul la rețelele de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora (Directiva privind accesul) (JO 2002, L 108, p. 7, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 169).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Polkomtel sp. z o.o., pe de o parte, și Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej (președintele Oficiului pentru Comunicații Electronice, Polonia, denumit în continuare „președintele OCE”), pe de altă parte, în legătură cu o decizie adoptată de acesta din urmă cu privire la stabilirea tarifelor de terminare a apelurilor de voce în rețeaua mobilă publică a Polkomtel.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 2002/21/CE

- 3 Articolele 6 și 7 din Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directivă-cadru) (JO 2002, L 108, p. 33, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 195, denumită în continuare „directivă-cadru”) prevăd un mecanism de consultare și de transparență și, respectiv, o procedură de consolidare a pieței interne de comunicații electronice.
- 4 Articolul 8 din directivă-cadru definește obiectivele generale și principiile de reglementare la asigurarea respectării cărora veghează autoritățile naționale de reglementare (denumite în continuare „ANR-uri”). Acest articol prevede:

„(1) Statele membre se asigură că, la îndeplinirea sarcinilor de reglementare prevăzute de prezenta directivă și de directivele speciale, [ANR-urile] iau toate măsurile rezonabile care vizează atingerea obiectivelor prevăzute la alineatele (2), (3) și (4). Aceste măsuri sunt proporționale cu obiectivele respective.

[...]

(2) [ANR-urile] promovează concurența în furnizarea rețelelor de comunicații electronice, a serviciilor de comunicații electronice și a serviciilor și infrastructurilor asociate, în special:

- (a) asigurându-se că utilizatorii, inclusiv utilizatorii cu handicap, au un beneficiu maxim în termeni de alegere, preț și calitate,
- (b) asigurându-se că nu există niciun fel de denaturare sau restricție a concurenței în sectorul comunicațiilor electronice,

[...]

(4) [ANR-urile] promovează interesele cetățenilor Uniunii Europene [...]

[...]”

5 Articolul 14 din această directivă, intitulat „Întreprinderile cu putere semnificativă pe piață”, precizează criteriile care permit ANR-urilor să considere că un anumit operator are o putere semnificativă pe piață.

6 Articolul 16 din directiva menționată, intitulat „Procedura de analiză a pieței”, prevede:

„(1) În cel mai scurt termen de la adoptarea recomandării sau a oricărei actualizări a acesteia, [ANR-urile] efectuează o analiză a piețelor relevante, ținând seama în cea mai mare măsură de orientări. Statele membre se asigură că analiza este efectuată, după caz, în colaborare cu autoritățile naționale în domeniul concurenței.

(2) Atunci când, în conformitate cu articolul [...] 7 sau 8 din Directiva [privind accesul], [ANR] trebuie să se pronunțe asupra impunerii, menținerii, modificării sau eliminării unor obligații pentru întreprinderi, aceasta stabilește pe baza analizei pieței prevăzute la alineatul (1) din prezentul articol dacă piața în cauză este efectiv concurențială.

[...]

(4) Atunci când [ANR] stabilește că o piață nu este efectiv concurențială, aceasta identifică întreprinderile cu putere semnificativă pe piața respectivă în conformitate cu articolul 14 și impune acestora obligații de reglementare specifice în conformitate cu alineatul (2) din prezentul articol sau menține ori modifică obligațiile deja existente.

[...]”

7 Articolul 19 din aceeași directivă, intitulat „Procedurile de armonizare”, prevede la alineatul (1):

„Atunci când Comisia, acționând în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 22 alineatul (2), emite recomandări statelor membre privind aplicarea armonizată a dispozițiilor prezentei directive și ale directivelor speciale, în vederea atingerii obiectivelor prevăzute la articolul 8, statele membre se asigură că [ANR-urile] țin seama în cea mai mare măsură de aceste recomandări la îndeplinirea sarcinilor lor. Atunci când [ANR] alege să nu dea curs unei recomandări, aceasta informează Comisia, prezentând motivele pentru poziția sa.”

Directiva privind accesul

8 Considerentele (15) și (20) ale Directivei privind accesul au următorul cuprins:

„(15) Impunerea unor obligații specifice pentru o întreprindere care are o putere semnificativă pe piață nu necesită o analiză de piață suplimentară, ci o justificare privind faptul că obligația în cauză este adecvată și proporțională în ceea ce privește natura problemei identificate.

[...]

(20) Un control al prețurilor poate fi necesar în cazul în care analiza de piață efectuată pentru o anumită piață indică prezența unei concurențe ineficiente. [ANR-urile] pot interveni [în mod] oarecum limitat, de exemplu sub forma unei obligații de stabilire a unor prețuri rezonabile la alegerea operatorului [...] sau mult mai [semnificativ], sub forma unei obligații de stabilire a prețurilor în funcție de costuri, astfel încât acestea să fie pe deplin justificate în cazul în care concurența nu este suficient de puternică pentru a preveni stabilirea unor prețuri excesive. În special operatorii care au o putere semnificativă pe piață trebuie să evite comprimarea prețurilor într-un mod în care diferența dintre prețurile lor cu amănuntul și prețurile pentru interconectare percepute concurenței care furnizează servicii similare să nu poate permite asigurarea unei concurențe durabile. În cazul în care [ANR] calculează costurile aferente instituirii unui serviciu obligatoriu în conformitate cu prezenta directivă, aceasta ar trebui să garanteze un venit rezonabil pentru capitalul angajat, incluzând costurile aferente forței de muncă și construcției, valoarea capitalului fiind ajustată, după caz, pentru a reflecta evaluarea actualizată a activelor și eficacitatea operațiunilor. Metoda de recuperare a costurilor trebuie să fie adaptată situației, luând în considerare necesitatea de a promova concurența eficientă și durabilă [a se citi «eficiența și concurența durabilă»] și de a maximiza beneficiile consumatorului.”

9 Articolul 8 din această directivă, intitulat „Impunerea, modificarea sau retragerea obligațiilor”, prevede:

„(1) Statele membre se asigură că [ANR-urile] au competența de a impune obligațiile menționate la articolele 9-13.

(2) În cazul în care în urma unei analize de piață efectuate în conformitate cu articolul 16 din [directiva-cadru] un operator este desemnat ca având o putere semnificativă pe piață, [ANR-urile] impun obligațiile prevăzute la articolele 9-13 din prezenta directivă, după caz.

[...]

(4) Obligațiile impuse în conformitate cu prezentul articol sunt bazate pe natura problemei identificate, proporționale și justificate în ceea ce privește obiectivele stabilite la articolul 8 din [directiva-cadru]. Aceste obligații pot fi impuse numai în urma consultării în conformitate cu articolele 6 și 7 din directiva menționată anterior.

[...]”

10 Articolul 13 din directiva menționată, intitulat „Controlul prețurilor și obligațiile în ceea ce privește sistemul de contabilitate a costurilor”, are următorul cuprins:

„(1) [Un ANR] poate impune, în conformitate cu dispozițiile articolului 8, obligații privind recuperarea costurilor și controlul prețurilor, inclusiv obligații privind orientarea prețurilor în funcție de costuri, precum și obligații privind sistemele de contabilitate a costurilor, pentru furnizarea unor tipuri specifice de interconectare și/sau acces, în situații în care o analiză a pieței indică faptul că lipsa unei concurențe eficiente înseamnă că operatorul în cauză poate menține prețurile la un nivel extrem de

ridicat sau poate comprima prețurile în detrimentul utilizatorilor finali. [ANR-urile] iau în considerare investițiile făcute de operator și îi permit realizarea unui venit rezonabil din capitalul angajat, ținând seama de riscurile aferente.

(2) [ANR-urile] se asigură că toate mecanismele de recuperare a costurilor sau metodele de stabilire a prețurilor obligatorii sunt destinate promovării eficienței economice și a concurenței durabile și maximizării avantajelor pentru consumatori. În acest sens, [ANR-urile] pot lua în considerare și prețurile disponibile pe piețele concurente comparabile.

(3) În cazul în care un operator are obligația de a-și orienta prețurile în funcție de costuri, acestuia îi revine sarcina de a dovedi că taxele sunt determinate în funcție de costuri, incluzând o rată rezonabilă a venitului obținut din investiții. În scopul calculării costului furnizării eficiente a unor servicii, [ANR-urile] pot folosi metode de contabilitate a costurilor diferite de cele folosite de întreprinderea în cauză. [ANR-urile] pot cere unui operator să își justifice integral prețurile și, după caz, pot cere ajustarea prețurilor.

[...]”

Recomandarea 2009/396/CE

- 11 Potrivit punctului 1 din Recomandarea 2009/396/CE a Comisiei din 7 mai 2009 cu privire la reglementarea tarifelor de terminare a apelurilor telefonice în rețele fixe și în rețele mobile în UE (JO 2009, L 124, p. 67):

„Atunci când [ANR-urile] impun, în conformitate cu articolul 13 din [Directiva privind accesul], obligații de control al prețurilor operatorilor desemnați de ANR-uri ca deținători de putere semnificativă pe piețele de gros ale serviciilor de terminare a apelurilor de voce în rețelele de telefonie publică (denumite în continuare «piețele terminării apelurilor în rețele fixe și în rețele mobile») în urma unor analize ale pieței realizate în conformitate cu articolul 16 din [directiva-cadru], ANR-urile trebuie să fixeze tarife de terminare a apelurilor pe baza costurilor suportate de un operator eficient. Aceasta implică și simetria tarifelor respective. [...]”

Dreptul polonez

- 12 Potrivit articolului 39 din ustawa Prawo telekomunikacyjnej (Legea privind telecomunicațiile) din 16 iulie 2004 (Dz. U. nr. 171, poziția 1800), în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumită în continuare „Legea privind telecomunicațiile”):

„1. În condițiile prevăzute la articolul 24 punctul 2 litera a), președintele OCE poate impune prin decizie unui operator cu o putere semnificativă pe piață obligația:

- 1) de a calcula costurile justificate ale serviciului de acces la rețeaua de telecomunicații (cu indicarea modalităților de calcul al costurilor) pe care acest operator trebuie să le aplice în temeiul dispozițiilor regulamentului prevăzut la articolul 51, în conformitate cu descrierea calculării costurilor întocmită de președintele OCE;
- 2) de a aplica tarife de acces al căror quantum include recuperarea costurilor justificate ale operatorului.

2. Operatorul în sarcina căruia a fost stabilită obligația prevăzută la alineatul 1 prezintă președintelui OCE, la cererea acestuia, o justificare detaliată privind quantumul tarifelor în funcție de costurile justificate.

[...]

4. În cazul în care:

[...]

- 3) entitatea competentă pentru realizarea auditului prevăzut la articolul 53 alineatul 5 emite un aviz nefavorabil sau un aviz cu rezerve;
- 4) se constată o divergență între quantumul tarifelor stabilite de operator și cel al tarifelor stabilite de președintele OCE, în conformitate cu alineatul 3,

președintele OCE stabilește quantumul tarifelor de acces la rețeaua de telecomunicații sau nivelul maxim sau minim al acestora, prin aplicarea metodelor prevăzute la alineatul 3 punctul 2. Tarifele menționate mai sus sunt stabilite prin decizie separată [...]

5. Președintele OCE stabilește tarifele de acces la rețeaua de telecomunicații într-un mod care promovează eficiența economică, care favorizează concurența durabilă și care permite utilizatorului final să obțină un avantaj maxim, ținându-se seama de recuperarea costurilor justificate.”

13 Articolul 40 din Legea privind telecomunicațiile are următorul cuprins:

„1. În condițiile prevăzute la articolul 24 punctul 2 litera a), președintele OCE poate impune prin decizie unui operator cu o putere semnificativă pe piață obligația de a stabili tarifele de acces la rețeaua de telecomunicații în funcție de costurile suportate.

2. Operatorul în sarcina căruia a fost stabilită obligația prevăzută la alineatul 1 prezintă președintelui OCE o justificare privind quantumul tarifelor stabilite în funcție de costurile suportate.

3. În vederea aprecierii temeiniciei quantumului tarifelor stabilite de operatorul prevăzut la alineatul 1, președintele OCE poate ține seama de quantumul sau de modalitățile de stabilire a tarifelor pe piețe concurențiale comparabile sau de orice alte moduri de evaluare a temeiniciei quantumului tarifelor menționate.

4. Dacă în urma aprecierii prevăzute la alineatul 3 se constată neconformitatea quantumului tarifelor stabilite de operator, președintele OCE stabilește quantumul tarifelor sau nivelul lor maxim sau minim prin aplicarea metodelor prevăzute la alineatul 3 și urmărind promovarea eficienței economice, favorizarea unei concurențe durabile și maximizarea avantajelor pentru utilizatorii finali. Tarifele sunt stabilite prin decizie separată [...]

Litigiul principal și întrebările preliminare

14 Printr-o decizie din 19 iulie 2006, președintele OCE a desemnat Polkomtel ca fiind o întreprindere cu putere semnificativă pe piața serviciilor de terminare a apelurilor de voce în rețeaua sa mobilă și i-a impus printre altele obligația de a-și stabili tarifele de acces la rețeaua de comunicații în funcție de costurile suportate pentru furnizarea acestor servicii.

15 În cadrul punerii în aplicare a acestei obligații, Polkomtel a transmis președintelui OCE elementele care justificau quantumul tarifelor de terminare a apelurilor de voce în rețeaua sa mobilă. Președintele OCE a apreciat că acest quantum era nereglementar și a inițiat o procedură pentru a verifica tarifele menționate și pentru a le ajusta. După ce a arătat că costurile efectiv suportate de Polkomtel pentru furnizarea serviciilor de terminare a apelurilor mobile se ridicau la 0,1690 zloți polonezi (PLN) (aproximativ 0,0398 euro) pe minut, președintele OCE a decis să se modifice aceste tarife cu scopul

de a promova eficiența economică, de a favoriza o concurență durabilă și de a maximiza avantajele pentru utilizatorii finali, în conformitate cu articolul 40 din Legea privind telecomunicațiile. El a stabilit tarifele menționate pe baza mediei tarifelor de terminare a apelurilor mobile stabilite pentru ceilalți operatori istorici care își exercitau activitatea pe piața poloneză a telefoniei mobile, ținând seama printre altele de faptul că aceștia își exercită activitatea pe aceeași piață, că dispun de cote de piață similare, că au aceiași furnizori de infrastructuri și că suportă costuri identice cu închirierea liniei.

- 16 Astfel, printr-o decizie din 9 decembrie 2009, adoptată în temeiul articolului 40 din Legea privind telecomunicațiile, președintele OCE a stabilit tariful de terminare a apelurilor mobile în rețeaua Polkomtel la 0,1677 PLN (aproximativ 0,0395 euro) pe minut. Prin această decizie, președintele OCE a impus de asemenea Polkomtel obligația de a-i comunica anual elementele care justifică tarifele de terminare a apelurilor mobile în rețeaua sa, calculate în funcție de costurile efectuate pentru furnizarea acestui serviciu.
- 17 Această întreprindere a formulat o acțiune împotriva deciziei președintelui OCE din 9 decembrie 2009 în fața Sąd Okręgowy w Warszawie (Tribunalul Regional din Varșovia, Polonia). Prin hotărârea din 27 mai 2013, această instanță a modificat decizia menționată și a stabilit cuantumul tarifului de terminare a apelurilor mobile în rețeaua Polkomtel la 0,1690 PLN (aproximativ 0,0398 euro) pe minut, pentru motivul că, atunci când unei întreprinderi desemnate ca având o putere semnificativă pe o piață i se impune obligația de a-și stabili tarifele de terminare a apelurilor mobile în funcție de costuri, președintele OCE nu este autorizat să corecteze tarifele pe care i le-a prezentat întreprinderea respectivă și să stabilească cuantumul acestora la un nivel inferior celui al costului efectiv de furnizare a acestui serviciu.
- 18 Polkomtel și președintele OCE au declarat apel împotriva acestei hotărâri la Sąd Apelacyjny w Warszawie (Curtea de Apel din Varșovia, Polonia). Prin hotărârea din 7 mai 2014, admitând apelul președintelui OCE, această instanță a modificat hotărârea atacată și a respins acțiunea Polkomtel. Instanța menționată a statuat, în plus, că obligația de a comunica anual președintelui OCE elementele care justifică cuantumul tarifelor de terminare a apelurilor mobile în funcție de costuri era licită.
- 19 Polkomtel a formulat recurs împotriva hotărârii Sąd Apelacyjny w Warszawie (Curtea de Apel din Varșovia) la instanța de trimitere, mai precis la Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia).
- 20 Aceasta din urmă ridică problema interpretării care trebuie să fie dată articolelor 8 și 13 din Directiva privind accesul. În primul rând, ea urmărește să afle dacă, în temeiul alineatului (3) al articolului 13, ANR poate numai să verifice costurile pe care operatorul desemnat ca având o putere semnificativă pe piață le impută serviciilor în cauză sau poate de asemenea să controleze dacă aceste costuri sunt justificate din punct de vedere economic. În special, ea urmărește să afle, cu privire la a doua teză a acestui alineat (3), dacă ANR poate verifica cuantumul costurilor doar într-o măsură restrânsă sau dacă aceasta poate, în plus, să corecteze cuantumul prețurilor stabilite în funcție de un preț efectiv mediu pe piață. În acest context, ea își exprimă îndoiala cu privire la măsura în care o interpretare a articolului 13 menționat prin care se exclude această din urmă posibilitate este compatibilă cu dispozițiile articolului 8 alineatul (4) din aceeași directivă.
- 21 În această privință, instanța de trimitere arată că Polkomtel susține că articolul 40 din Legea privind telecomunicațiile îi permite unui operator să ia în considerare, la calcularea prețurilor sale, toate costurile legate de prestarea serviciului care face obiectul obligației privind orientarea prețurilor în funcție de costuri. Potrivit acestei întreprinderi, ANR nu poate utiliza criteriile eficienței și concurenței durabile, ci trebuie să se limiteze la luarea în considerare a costurilor efectiv legate de prestarea serviciului care face obiectul obligației menționate, astfel încât nu poate stabili cuantumul tarifelor la un nivel inferior celui al costurilor suportate în realitate.

- 22 Instanța de trimitere apreciază însă că, în pofida diferenței dintre costurile prevăzute la articolele 39 și, respectiv, 40 din Legea privind telecomunicațiile, acest din urmă articol nu limitează competența ANR-urilor doar la verificarea costurilor pe care le-a luat în considerare operatorul în cauză pentru a stabili tariful, ci permite stabilirea cuantumului tarifelor la un nivel inferior celui al costurilor suportate de operatorul în cauză. O asemenea interpretare ar contribui, în opinia sa, la realizarea obiectivelor urmărite de legiuitorul Uniunii și de legiuitorul polonez, constând în promovarea eficienței economice, în favorizarea unei concurențe durabile, precum și în maximizarea avantajelor pentru utilizatorii finali.
- 23 În al doilea rând, această instanță ridică problema dacă articolul 8 alineatul (4) și articolul 13 alineatul (3) din Directiva privind accesul coroborate cu articolul 16 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”) trebuie să fie interpretate în sensul că ANR îi poate impune unui operator o obligație de a comunica periodic elementele care justifică tarifele stabilite în funcție de costuri.
- 24 Instanța menționată arată, în acest sens, că acordă preferință unei „interpretări funcționale” a articolului 40 alineatul 2 din Legea privind telecomunicațiile, care nu prevede cu ce frecvență operatorul trebuie să își îndeplinească obligația de a justifica cuantumul tarifelor stabilite în funcție de costuri. Din acest articol s-ar putea deduce, în opinia sa, că ANR poate preciza termenul în care operatorul trebuie să îndeplinească această obligație, din moment ce stabilirea unui astfel de termen ar garanta un nivel minim de securitate juridică în ceea ce privește frecvența eventualelor modificări ale cuantumului tarifelor aplicate, ar fi proporțională și ar contribui de asemenea la garantarea transparenței actelor ANR-urilor. Aceeași instanță urmărește să afle dacă o asemenea interpretare a acestei dispoziții de drept național este conformă articolului 13 alineatul (3) din Directiva privind accesul.
- 25 În al treilea rând, instanța de trimitere urmărește să afle dacă articolul 13 alineatul (3) din Directiva privind accesul coroborat cu articolul 16 din cartă trebuie să fie interpretat în sensul că ANR poate solicita unui operator o ajustare a prețurilor atât atunci când acest operator, desemnat ca având o putere semnificativă pe piață, aplică prețurile pe care le-a determinat în mod autonom, cât și atunci când aplică prețuri stabilite anterior de autoritatea menționată. Instanța de trimitere subliniază că aceste îndoieli rezultă din versiunea în limba polonă a articolului 13 alineatul (3) din Directiva privind accesul, potrivit căreia ANR-urile pot cere unei întreprinderi să își justifice integral „prețurile aplicate” și, după caz, pot cere ajustarea prețurilor, ceea ce poate sugera că ANR nu poate cere operatorului să ajusteze nivelul prețurilor menționate decât atunci când acesta a început deja să aplice prețurile pe care le-a calculat.
- 26 În aceste condiții, Sąd Najwyższy (Curtea Supremă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) Articolul 13 coroborat cu articolul 8 alineatul (4) din Directiva privind accesul, în versiunea inițială, trebuie interpretat în sensul că, atunci când se impune unui operator care are o putere semnificativă pe piață obligația de a stabili prețurile în funcție de costuri, [ANR] poate, în scopul promovării eficienței și a concurenței durabile, să stabilească prețul pentru serviciul care face obiectul unei asemenea obligații la un nivel inferior față de costurile suportate de operator pentru furnizarea respectivului serviciu furnizat și verificate de [ANR] și considerate ca legate printr-un raport de cauzalitate cu acest serviciu?
- 2) Articolul 13 alineatul (3) coroborat cu articolul 8 alineatul (4) din Directiva privind accesul, în versiunea originală, coroborat cu articolul 16 din [cartă] trebuie interpretat în sensul că [ANR] poate impune operatorului obligat la stabilirea prețurilor în funcție de costuri obligația de a stabili anual prețurile în funcție de cele mai recente informații privind costurile și de a prezenta [ANR] prețul astfel stabilit, împreună cu justificarea costurilor, în scopul verificării, înainte de a fi aplicat pe piață?

- 3) Articolul 13 alineatul (3) din Directiva privind accesul, în versiunea originală, coroborat cu articolul 16 din [cartă] trebuie interpretat în sensul că [ANR] poate impune unui operator obligat la stabilirea prețurilor în funcție de costuri ajustarea prețului numai în cazul în care operatorul a stabilit inițial prețul în mod autonom și apoi a început să îl aplice pe piață sau și în cazul în care operatorul aplică prețul stabilit anterior de către această autoritate, însă din justificările privind costurile pentru următoarea perioadă de raportare rezultă că prețul stabilit anterior de [ANR] depășește costurile suportate de operator?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 27 Prin intermediul primei întrebări formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 8 alineatul (4) și articolul 13 din Directiva privind accesul trebuie să fie interpretate în sensul că, atunci când un ANR impune unui operator desemnat ca având o putere semnificativă pe o anumită piață obligația de a-și stabili prețurile în funcție de costuri, acest ANR poate, în scopul promovării eficienței economice și al favorizării unei concurențe durabile, să stabilească prețurile pentru serviciile care fac obiectul unei asemenea obligații la un nivel inferior față de costurile suportate de operatorul respectiv pentru furnizarea acelor servicii.
- 28 Potrivit articolului 8 alineatul (2) din Directiva privind accesul, în cazul în care, în urma unei analize de piață efectuate în conformitate cu articolul 16 din directiva-cadru, un operator este desemnat ca având o putere semnificativă pe piață, ANR-urile impun obligațiile prevăzute la articolele 9-13 din Directiva privind accesul, după caz.
- 29 Articolul 13 alineatul (1) din Directiva privind accesul prevede, la rândul său, că un ANR poate impune, în conformitate cu dispozițiile articolului 8 din această directivă, obligații privind recuperarea costurilor și controlul prețurilor, inclusiv obligații privind orientarea prețurilor în funcție de costuri, precum și obligații privind sistemele de contabilitate a costurilor, pentru furnizarea unor tipuri specifice de interconectare și/sau acces, în situații în care o analiză a pieței indică faptul că lipsa unei concurențe eficace înseamnă că operatorul în cauză poate menține prețurile la un nivel extrem de ridicat sau poate comprima prețurile în detrimentul utilizatorilor finali.
- 30 Nici articolul 13 alineatul (1) din Directiva privind accesul, nici orice altă dispoziție din această directivă nu precizează ce trebuie să se înțeleagă prin „obligații privind orientarea prețurilor în funcție de costuri”.
- 31 Cu toate acestea, trebuie arătat că din expresia „inclusiv”, care figurează la articolul 13 alineatul (1) din Directiva privind accesul, rezultă că „obligații[le] privind orientarea prețurilor în funcție de costuri” pot constitui atât una dintre modalitățile obligațiilor privind recuperarea costurilor, cât și una dintre modalitățile celor privind controlul prețurilor. În plus, după cum a arătat avocatul general la punctele 31 și 32 din concluzii, o „obligație privind orientarea prețurilor în funcție de costuri”, având în vedere sensul obișnuit al acestor termeni, vizează o obligație de a orienta prețurile în funcție de costuri, iar nu o obligație de a recupera toate costurile suportate. Prin urmare, trebuie înlăturată interpretarea acestei dispoziții potrivit căreia ar fi vorba despre o obligație de stabilire a prețurilor la un nivel care să permită operatorului în cauză să recupereze toate costurile pe care le-a suportat în vederea furnizării serviciului în discuție.
- 32 Această interpretare a articolului 13 alineatul (1) din Directiva privind accesul este susținută de contextul în care se încadrează această dispoziție. Astfel, în afara titlului articolului 13 menționat, care menționează în mod expres „controlul prețurilor”, articolul 13 alineatul (2) din această directivă face referire nu numai la „mecanismele de recuperare a costurilor”, ci și la „metodele de stabilire a

prețurilor obligatorii” de către un ANR. În plus, în cuprinsul considerentului (20) al Directivei privind accesul se menționează că, în cadrul unui control al prețurilor, „[ANR-urile] pot interveni [în mod] oarecum limitat, de exemplu sub forma unei obligații de stabilire a unor prețuri rezonabile la alegerea operatorului [...] sau mult mai [semnificativ], sub forma unei obligații de stabilire a prețurilor în funcție de costuri [...]”. Din acest considerent se poate deduce că legiuitorul Uniunii a încredințat ANR-urilor o marjă largă de apreciere în alegerea măsurilor de control al prețurilor care trebuie să fie impuse într-un anumit caz. Tot în acest sens, articolul 16 alineatul (4) din directiva-cadru coroborat cu alineatul (2) al acestui articol se referă la „obligații de reglementare specifice [adecvate]” vizate printre altele la articolul 8 din Directiva privind accesul.

- 33 În ceea ce privește noțiunea „costuri”, trebuie arătat că articolul 13 alineatul (1) din Directiva privind accesul nu definește costurile în funcție de care trebuie să fie orientate prețurile. Cu toate acestea, de la alineatul (3) al acestui articol reiese că, atunci când un operator este supus unei obligații de a-și orienta prețurile în funcție de costuri, ANR-urile calculează costurile furnizării unei prestații eficiente și pot utiliza, în acest scop, metode de contabilitate a costurilor diferite de cele aplicate de operator. De asemenea, din respectivul articol 13 alineatele (1) și (3) din Directiva privind accesul coroborat cu considerentul (20) al acestei directive reiese că, atunci când impun obligații privind recuperarea costurilor, ANR-urile trebuie să ia în considerare un venit rezonabil din capitalul angajat, ținând seama de riscurile aferente.
- 34 În această privință, Directiva privind accesul precizează de asemenea, în considerentul (20) al acesteia, că metoda de recuperare a costurilor trebuie să fie adaptată situației, luând în considerare necesitatea de a promova concurența eficientă și durabilă și de a maximiza beneficiile consumatorului.
- 35 Astfel, articolul 13 alineatul (2) din Directiva privind accesul impune ANR-urilor să se asigure că toate mecanismele de recuperare a costurilor sau metodele de stabilire a prețurilor obligatorii sunt destinate promovării eficienței economice și a concurenței durabile și maximizării avantajelor pentru consumatori. De asemenea, articolul 8 alineatul (4) din această directivă prevede că obligațiile impuse în conformitate cu acest articol sunt bazate pe natura problemei identificate, proporționale și justificate în ceea ce privește obiectivele stabilite la articolul 8 din directiva-cadru. Acest din urmă articol prevede, la alineatul (2) literele (a) și (b), că ANR-urile promovează concurența asigurându-se că utilizatorii finali au un beneficiu maxim în termeni, printre altele, de alegere și de preț și că nu există niciun fel de denaturare sau restricție a concurenței în sectorul comunicațiilor electronice.
- 36 Pe de altă parte, Recomandarea 2009/396, care a fost adoptată în scopul punerii în aplicare a articolului 13 din Directiva privind accesul, prevede la punctul 1 că, atunci când, în temeiul acestui articol 13, ANR-urile impun obligații de control al prețurilor și de contabilitate a costurilor operatorilor pe care i-a desemnat ca deținători de putere semnificativă pe piețele de gros ale serviciilor de terminare a apelurilor de voce în rețelele de telefonie publică în urma unor analize ale pieței realizate în conformitate cu articolul 16 din directiva-cadru, ANR-urile trebuie să fixeze tarife de terminare a apelurilor pe baza costurilor suportate de un operator eficient.
- 37 Or, articolul 19 alineatul (1) din directiva-cadru impune ca, în îndeplinirea sarcinilor lor, ANR-urile să „țin[ă] seama în cea mai mare măsură” de recomandările Comisiei și ca, atunci când un ANR alege să nu dea curs unei recomandări, să informeze Comisia, prezentând motivele pentru poziția sa. Prin urmare, unui ANR îi revine sarcina ca, atunci când impune obligații de control al prețurilor și de contabilitate a costurilor în conformitate cu articolul 13 din Directiva privind accesul, să urmeze, în principiu, indicațiile cuprinse în Recomandarea 2009/396. Numai în cazul în care consideră, în cadrul evaluării unei anumite situații, că modelul preconizat de această recomandare nu este adaptat circumstanțelor, ANR se poate îndepărta de acesta, motivându-și poziția (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 septembrie 2016, Koninklijke KPN și alții, C-28/15, EU:C:2016:692, punctele 37 și 38).

- 38 Astfel, din coroborarea articolului 8 alineatul (2) literele (a) și (b) cu articolul 16 alineatul (4) din directiva-cadru, pe de o parte, precum și din coroborarea articolului 8 alineatul (4) cu articolul 13 alineatele (1) și (2) din Directiva privind accesul, pe de altă parte, rezultă că, atunci când impune o obligație de orientare a tarifelor în funcție de costuri, în temeiul articolului 13 din această din urmă directivă, ANR trebuie să ceară, în principiu, ca tarifele de terminare a apelurilor să fie stabilite în funcție de costurile suportate de un operator eficient, în care este inclus venitul din capitalul angajat de acesta, la care se face referire la articolul 13 alineatele (1) și (3) din Directiva privind accesul.
- 39 Prin urmare, după ce au efectuat controlul respectării de către operatorul în cauză a obligației de a-și orienta prețurile în funcție de costuri și după ce au decis că este necesar să ceară ajustarea acestor prețuri, ANR-urile pot impune operatorului respectiv să stabilească tarifele la un nivel inferior celui al costurilor suportate de acesta, dacă costurile menționate sunt superioare costurilor unui operator eficient, care trebuie să includă venitul rezonabil din capitalul angajat de acesta.
- 40 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la prima întrebare că articolul 8 alineatul (4) și articolul 13 din Directiva privind accesul trebuie să fie interpretate în sensul că, atunci când un ANR îi impune unui operator desemnat ca având o putere semnificativă pe o anumită piață obligația de a-și stabili prețurile în funcție de costuri, acest ANR poate, în scopul promovării eficienței economice și al favorizării unei concurențe durabile, să stabilească prețurile pentru serviciile care fac obiectul unei asemenea obligații la un nivel inferior față de costurile suportate de operatorul respectiv pentru furnizarea acelor servicii, dacă aceste costuri sunt superioare celor ale unui operator eficient, aspect a cărui verificare revine instanței naționale.

Cu privire la a doua întrebare

- 41 Prin intermediul celei de a doua întrebări preliminare, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 8 alineatul (4) și articolul 13 alineatul (3) din Directiva privind accesul coroborate cu articolul 16 din cartă trebuie să fie interpretate în sensul că un ANR poate impune unui operator, desemnat ca având o putere semnificativă pe o anumită piață și supus unei obligații de orientare a prețurilor în funcție de costuri, să își stabilească anual prețurile pe baza celor mai recente date și să îi comunice, în vederea verificării, aceste prețuri, precum și elementele care le justifică, anterior aplicării lor.
- 42 În această privință, trebuie să se constate că articolul 8 alineatul (2) și articolul 13 alineatul (1) din Directiva privind accesul, care autorizează ANR-urile să impună unui operator desemnat ca având o putere semnificativă pe o anumită piață o obligație privind orientarea prețurilor în funcție de costuri, nu precizează dacă această autoritate poate, prin impunerea obligației respective, să stabilească modalitățile de punere în aplicare a acesteia și în special să ceară operatorului menționat să își actualizeze prețurile cu o anumită frecvență și să îi comunice, în vederea unui control periodic, elementele care justifică tarifele aplicate.
- 43 Articolul 13 alineatul (3) din Directiva privind accesul prevede, la rândul său, în a treia teză, că ANR-urile pot cere unui operator să își justifice integral prețurile și, după caz, pot cere ajustarea prețurilor. Deși din prima teză a acestei dispoziții reiese că cererea respectivă poate fi adresată unui operator care este deja supus unei obligații de orientare a prețurilor în funcție de costuri, ea nu precizează frecvența cu care ANR poate cere această justificare și, după caz, poate cere ajustarea prețurilor.
- 44 Din aceste considerații rezultă că legiuitorul Uniunii nu intenționa să stabilească modalitățile de punere în aplicare a obligației de orientare a prețurilor în funcție de costuri, impusă în temeiul articolului 13 alineatul (1) din Directiva privind accesul, și în special să stabilească frecvența actualizării de către operatorul supus acestei obligații a prețurilor serviciilor care fac obiectul obligației menționate, nici normele privind frecvența controlului de către ANR al respectării obligației respective.

- 45 De altfel, trebuie arătat că articolul 8 alineatul (4) din Directiva privind accesul prevede că obligațiile impuse de ANR, inclusiv cele prevăzute la articolul 13 din această directivă, trebuie să fie întemeiate pe natura problemei identificate, proporționale și justificate în ceea ce privește obiectivele stabilite la articolul 8 din directiva-cadru și pot fi impuse numai în urma consultării în conformitate cu articolele 6 și 7 din această din urmă directivă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 aprilie 2016, Polkomtel, C-397/14, EU:C:2016:256, punctul 56).
- 46 De aici rezultă că frecvența cu care ANR-urile pot cere operatorului în cauză justificarea și ajustarea prețurilor stabilite anterior în funcție de costuri trebuie să fie determinată în funcție de natura problemei identificate, trebuie să fie proporțională și trebuie să țină seama de obiectivele definite atât în directiva-cadru, cât și în Directiva privind accesul. În această privință, după cum a arătat avocatul general la punctul 59 din concluzii, una dintre particularitățile piețelor de comunicații electronice este evoluția lor rapidă datorată evoluțiilor tehnologice, astfel încât o obligație de ajustare anuală a prețurilor stabilite anterior poate răspunde acestor imperative. După cum a evidențiat de asemenea instanța de trimitere, această obligație impusă operatorului în cauză îi poate garanta un nivel minim de securitate juridică în ceea ce privește frecvența eventualei modificări a quantumului aplicat al tarifelor, iar impunerea obligației menționate, care contribuie în același timp la garantarea transparenței actelor ANR-urilor, poate fi proporțională.
- 47 În consecință, este necesar să se considere că ANR-urile pot impune unui operator, desemnat ca având o putere semnificativă pe o anumită piață și supus unei obligații de orientare a prețurilor în funcție de costuri, să își stabilească anual prețurile pe baza celor mai recente date și să le comunice justificări aferente prețurilor menționate, dacă astfel de obligații sunt întemeiate pe natura problemei identificate, sunt proporționale și sunt justificate în ceea ce privește obiectivele enunțate la articolul 8 din directiva-cadru și în special în raport cu cele prevăzute la alineatul (2) literele (a) și (b) al acestui articol.
- 48 În ceea ce privește problema dacă pot fi impuse noi obligații numai în urma unei noi analize a pieței, trebuie să se constate că articolul 16 alineatul (2) din directiva-cadru prevede că, atunci când – în conformitate printre altele cu articolul 8 din Directiva privind accesul – ANR este obligat să se pronunțe cu privire la impunerea, la menținerea, la modificarea sau la eliminarea unor obligații impuse operatorilor, această autoritate stabilește, pe baza propriei analize a pieței, prevăzută la articolul 16 alineatul (1) din această directivă, dacă o piață relevantă este efectiv concurențială. Pe de altă parte, din considerentul (15) al Directivei privind accesul reiese în esență că impunerea unor obligații specifice în sarcina unui operator desemnat ca având o putere semnificativă pe o anumită piață nu necesită o analiză de piață suplimentară, ci necesită numai justificarea privind faptul că obligația în cauză este adecvată și proporțională în ceea ce privește natura problemei identificate.
- 49 Rezultă de aici, după cum a arătat în esență avocatul general la punctele 68 și 69 din concluzii, că nu este necesară realizarea unei noi analize a pieței atunci când, precum în cauza principală, ANR intenționează să impună o obligație specifică pentru punerea în aplicare a unei obligații generale de orientare a prețurilor în funcție de costuri, impusă anterior.
- 50 În ceea ce privește problema dacă articolul 16 din cartă se opune posibilității unui ANR de a impune unui operator să își actualizeze anual prețurile și să le supună unui control periodic, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței constante a Curții, protecția conferită de această dispoziție presupune libertatea de a desfășura o activitate economică sau comercială, libertatea contractuală, precum și libera concurență. În plus, libertatea contractuală include printre altele libera alegere a partenerului economic, precum și libertatea de a stabili prețul pentru o prestație. Cu toate acestea, libertatea de a desfășura o activitate comercială nu constituie o prerogativă absolută, ci trebuie să fie luată în considerare din perspectiva funcției sale în societate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 ianuarie 2013, Sky Österreich, C-283/11, EU:C:2013:28, punctele 42, 43, 45 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 17 octombrie 2013, Schaible, C-101/12, EU:C:2013:661, punctele 25 și 28).

- 51 Posibilitatea ANR-ului de a cere unui operator să își actualizeze anual tarifele și să le supună unui control periodic constituie o ingerință în exercitarea dreptului garantat de articolul 16 din cartă. Prin urmare, în temeiul articolului 52 alineatul (1) din cartă, aceasta trebuie să fie prevăzută de lege, să respecte conținutul esențial al dreptului garantat de acest articol 16 și, cu respectarea principiului proporționalității, să fie necesară și să răspundă în mod efectiv unor obiective de interes general recunoscute de Uniune sau nevoii de protejare a drepturilor și libertăților celorlalți (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 ianuarie 2013, *Sky Österreich*, C-283/11, EU:C:2013:28, punctele 46-48, precum și Hotărârea din 21 decembrie 2016, *AGET Iraklis*, C-201/15, EU:C:2016:972, punctul 70 și jurisprudența citată).
- 52 În speță, trebuie arătat, în primul rând, că decizia președintelui OCE din 9 decembrie 2009 a fost adoptată în conformitate cu reglementarea națională de transpunere printre altele a Directivei privind accesul și că această reglementare îi conferă competența de a impune obligații de orientare a prețurilor în funcție de costuri și de ajustare anuală a acestor prețuri. În al doilea rând, impunerea acestor obligații nu a adus atingere conținutului esențial al libertății de a desfășura o activitate comercială, întrucât operatorul în cauză putea continua să furnizeze serviciile în discuție după impunerea obligațiilor menționate. În al treilea rând, obiectivele de interes general urmărite prin această reglementare națională corespund celor ale Uniunii, precum promovarea concurenței și susținerea intereselor cetățenilor Uniunii prevăzute la articolul 8 alineatele (2) și (4) din directiva-cadru, precum și la articolul 13 alineatul (1) din Directiva privind accesul. În special, obligația de orientare a prețurilor în funcție de costuri și de ajustare anuală a acestor prețuri ar trebui, în sensul articolului 13 alineatul (1) din Directiva privind accesul, să împiedice operatorii în cauză să mențină unele prețuri la un nivel extrem de ridicat sau să comprime prețurile, în detrimentul utilizatorilor finali. În al patrulea rând, în ceea ce privește examinarea necesității unei asemenea măsuri, care o include pe cea a proporționalității acesteia și care revine instanței naționale, aceasta corespunde verificării respectării condițiilor prevăzute la articolul 8 alineatul (4) din Directiva privind accesul.
- 53 Astfel, instanței naționale îi revine sarcina de a verifica dacă obligația de ajustare anuală a prețurilor este conformă cerinței proporționalității prevăzute la articolul 8 alineatul (4) din Directiva privind accesul. Întrucât această obligație este necesară pentru atingerea obiectivelor de interes general menționate la punctul precedent.
- 54 Prin urmare, sub rezerva acestei verificări, articolul 16 din cartă nu se opune posibilității unui ANR de a cere unui operator desemnat ca având o putere semnificativă pe o anumită piață să își actualizeze anual tarifele și să le supună unui control periodic.
- 55 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la a doua întrebare că articolul 8 alineatul (4) și articolul 13 alineatul (3) din Directiva privind accesul coroborate cu articolul 16 din cartă trebuie să fie interpretate în sensul că un ANR poate impune unui operator, desemnat ca având o putere semnificativă pe o anumită piață și supus unei obligații de orientare a prețurilor în funcție de costuri, să își stabilească anual prețurile pe baza celor mai recente date și să îi comunice, în vederea verificării, aceste prețuri, precum și elementele care le justifică, anterior aplicării lor, cu condiția ca astfel de obligații să fie întemeiate pe natura problemei identificate, proporționale și justificate în ceea ce privește obiectivele enunțate la articolul 8 din directiva-cadru, aspect a cărui verificare revine instanței naționale.

Cu privire la a treia întrebare

- 56 Cu titlu introductiv, trebuie arătat că din cererea de decizie preliminară reiese că a treia întrebare este întemeiată pe premisa potrivit căreia modul de redactare a articolului 13 alineatul (3) a treia teză din Directiva privind accesul, în versiunea sa în limba polonă („Krajowe organy regulacyjne mogą zażądać od danego operatora całościowego uzasadnienia stosowanych cen, a w razie potrzeby –

odpowiedniego dostosowania tych cen”), este diferit de cel al altor versiuni lingvistice. În limba polonă, această teză ar sugera, astfel, că ANR-urile pot cere unui operator să își adapteze prețurile calculate în funcție de costuri numai dacă acesta a început deja să le aplice.

- 57 În aceste condiții, este necesar să se înțeleagă că, prin intermediul celei de a treia întrebări formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 13 alineatul (3) din Directiva privind accesul trebuie să fie interpretat în sensul că, atunci când unui operator i-a fost impusă, în temeiul articolului 13 alineatul (1) din această directivă, o obligație de orientare a prețurilor în funcție de costuri, operatorului respectiv i se poate impune o obligație de ajustare a prețurilor sale numai după ce a început să aplice prețurile orientate în funcție de costuri sau și înainte de a începe să le aplice.
- 58 Trebuie observat că versiunile articolului 13 alineatul (3) a treia teză din Directiva privind accesul, în special cea în limba germană („Die nationalen Regulierungsbehörden können von einem Betreiber die umfassende Rechtfertigung seiner Preise und gegebenenfalls deren Anpassung verlangen”), cea în limba engleză („National regulatory authorities may require an operator to provide full justification for its prices, and may, where appropriate, require prices to be adjusted”), cea în limba franceză („Les [ANR] peuvent demander à une entreprise de justifier intégralement ses prix et, si nécessaire, en exiger l’adaptation”) și cea în limba italiană („Le autorità nazionali di regolamentazione possono esigere che un operatore giustifichi pienamente i propri prezzi e, ove necessario, li adegui”), conduc la interpretarea acestei dispoziții în sensul că prețurile nu trebuie neapărat să fie aplicate deja de către operatorul în cauză înainte ca ANR-urile să îi impună, după caz, ajustarea prețurilor sale.
- 59 Or, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, formularea utilizată în una dintre versiunile lingvistice ale unei dispoziții de drept al Uniunii nu poate constitui singurul temei pentru interpretarea acestei dispoziții și nici nu se poate atribui respectivei formulări un caracter prioritar în raport cu celelalte versiuni lingvistice. Astfel, dispozițiile dreptului Uniunii trebuie interpretate și aplicate în mod uniform, în lumina versiunilor existente în toate limbile Uniunii. În caz de neconcordanță între diferitele versiuni lingvistice ale unui text de drept al Uniunii, dispoziția în cauză trebuie să fie interpretată în raport cu economia generală și cu finalitatea reglementării din care face parte (Hotărârea din 1 martie 2016, Alo și Osso, C-443/14 și C-444/14, EU:C:2016:127, punctul 27 și jurisprudența citată).
- 60 În această privință, trebuie arătat, pe de o parte, că, deși alineatul (1) al articolului 13 din Directiva privind accesul permite ANR-urilor să oblige operatorii să își orienteze prețurile în funcție de costuri, alineatul (3) al aceluiași articol, prin faptul că autorizează ANR-urile să solicite unui operator în cauză să își justifice integral prețurile și, dacă este necesar, să ceară ajustarea acestora, conferă ANR-urilor mijloacele care permit asigurarea punerii în aplicare a acestui drept și garantarea faptului că acest operator aplică în mod real prețuri orientate în funcție de costuri.
- 61 Pe de altă parte, în temeiul articolului 8 alineatul (1) din directiva-cadru, la îndeplinirea sarcinilor de reglementare prevăzute de directiva-cadru și printre altele de Directiva privind accesul, ANR-urile sunt autorizate să ia toate măsurile rezonabile care vizează atingerea obiectivelor prevăzute la articolul 8 alineatul (2) din directiva-cadru, printre care figurează în special obiectivul de promovare a eficienței economice, de favorizare a unei concurențe durabile și de maximizare a beneficiilor pentru utilizatorii finali. Astfel, aplicarea măsurilor prevăzute la articolul 13 alineatul (3) a treia teză din Directiva privind accesul permite ANR-urilor să garanteze, solicitând operatorului în cauză să își justifice integral prețurile și, dacă este necesar, cerându-i să le ajusteze, că obiectivele prevăzute atât la articolul 8 alineatul (2) din directiva-cadru, cât și la articolul 13 alineatele (1) și (2) din Directiva privind accesul sunt urmărite.
- 62 Or, aceste obiective nu ar fi întotdeauna atinse dacă ANR ar putea să solicite operatorului în cauză să își justifice integral prețurile și, dacă este necesar, să ceară ajustarea lor numai în ipoteza în care aceste prețuri sunt aplicate deja.

- 63 În consecință, este necesar să se răspundă la a treia întrebare că articolul 13 alineatul (3) din Directiva privind accesul trebuie să fie interpretat în sensul că, atunci când unui operator i-a fost impusă, în temeiul articolului 13 alineatul (1) din această directivă, o obligație de orientare a prețurilor în funcție de costuri, operatorului respectiv i se poate impune o obligație de ajustare a prețurilor înainte sau după ce a început să le aplice.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 64 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

- 1) **Articolul 8 alineatul (4) și articolul 13 din Directiva 2002/19/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind accesul la rețelele de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora (Directiva privind accesul) trebuie să fie interpretate în sensul că, atunci când o autoritate națională de reglementare îi impune unui operator desemnat ca având o putere semnificativă pe o anumită piață obligația de a-și stabili prețurile în funcție de costuri, această autoritate națională de reglementare poate, în scopul promovării eficienței economice și al favorizării unei concurențe durabile, să stabilească prețurile pentru serviciile care fac obiectul unei asemenea obligații la un nivel inferior față de costurile suportate de operatorul respectiv pentru furnizarea acelor servicii, dacă aceste costuri sunt superioare celor ale unui operator eficient, aspect a cărui verificare revine instanței naționale.**
- 2) **Articolul 8 alineatul (4) și articolul 13 alineatul (3) din Directiva 2002/19 coroborate cu articolul 16 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene trebuie să fie interpretate în sensul că o autoritate națională de reglementare poate impune unui operator, desemnat ca având o putere semnificativă pe o anumită piață și supus unei obligații de orientare a prețurilor în funcție de costuri, să își stabilească anual prețurile pe baza celor mai recente date și să îi comunice, în vederea verificării, aceste prețuri, precum și elementele care le justifică, anterior aplicării lor, cu condiția ca astfel de obligații să fie întemeiate pe natura problemei identificate, proporționale și justificate în ceea ce privește obiectivele enunțate la articolul 8 din Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directivă-cadru), aspect a cărui verificare revine instanței naționale.**
- 3) **Articolul 13 alineatul (3) din Directiva 2002/19 trebuie să fie interpretat în sensul că, atunci când unui operator i-a fost impusă, în temeiul articolului 13 alineatul (1) din această directivă, o obligație de orientare a prețurilor în funcție de costuri, operatorului respectiv i se poate impune o obligație de ajustare a prețurilor înainte sau după ce a început să le aplice.**

Semnături

i — Punctul 39 din prezentul text a făcut obiectul unei modificări de ordin lingvistic ulterior primei publicări.